

ZASTÚPENIE LESOV V CHKO

Lesné spoločenstvá zaberajú v chránenej krajine oblasti Cerová vrchovina vyše 60 % z celkovej plochy územia. Vyskytujú sa tu lesné biotopy od lesostepných, rozvoľnených spoločenstiev na hrebienkových lokalitách, cez zapojené dubové lesy prevažne na južných, až po bučiny na severných expozíciách svahov. Expozícia je okrem hospodárskych zásahov, výrazným určovateľom drevinového zloženia v lesnom ekosystéme. Zastúpené sú tri lesné vegetačné stupne (lvs).

Hlavnými drevinami lesov CHKO sú dub cerový, buk lesný, dub zimný a hrab obyčajný, s prímiesami ostatných drevín.

Najrozšírenejšou skupinou lesných typov sú bukové dúbavy (*Fageto-Quercetum*). Pomerne rozšírené sú aj spoločenstvá dubových bučín (*Querceto-Fagetum*), menej hrabové dúbavy (*Carpineto-Quercetum*). Výskyt ostatných spoločenstiev je úzko viazaný na konkrétne podmienky stanovišta – južne orientované, exponované lokality – drieňové dúbavy (*Corneto-Quercetum*), na zamokrených lokalitách, pri vodných tokoch sú to jaseňové jelšiny (*Fraxineto-Alnetum*), v sutinových častiach lesov lipovo-javorové lesy (*Tilieto-Aceretum*).

Z pohľadu kategorizácie lesov zaberajú najväčšiu plochu v CHKO hospodárske lesy, až 92 %.

Masív Pohanského hradu v centrálnej časti CHKO, foto: M.Péliová

ZASTÚPENIE DREVÍN

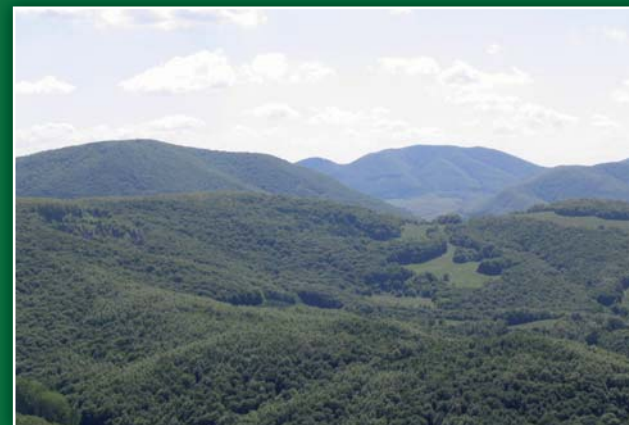
Vegetácia stromov a krovín v CHKO je zastúpená takmer 70-timi pôvodnými druhmi (mimo poddruhov). Z drevín majú najvyššie zastúpenie približne rovnakým 20 %-ným podielom dub cerový (*Quercus cerris*), buk lesný (*Fagus sylvatica*) a dub zimný (*Quercus petraea* agg.). Menej hrab obyčajný (*Carpinus betulus*). V spoločenstvách dubín je z drevín často zastúpený javor poľný (*Acer campestre*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*), jarabina brekyňová (*Sorbus torminalis*) a hruška planá (*Pyrus* sp.). Z krovín sú to zob vtáčí (*Ligustrum vulgare*), hlohy (*Crataegus* sp.), trnka obyčajná (*Prunus spinosa*), ruža šípová (*Rosa canina* agg.), lieska obyčajná (*Corylus avellana*), zriedkavejší je javor tatársky (*Acer tataricum*), bršleny (*Euonymus* sp.), krušina jelšová (*Frangula alnus*), kalina obyčajná (*Viburnum opulus*), drieň obyčajný (*Cornus mas*) a i.

Jarabina brekyňová (*Sorbus torminalis*), často zastúpená v dubinách CHKO, foto: M.Péliová

Vyššie zastúpenie krovín sa vyskytuje najmä v okrajových častiach lesných porastov a na rozvoľnených hrebienkoch. Na niekoľkých lokalitách sa v dubových lesoch v CHKO vyskytuje aj mechúrník stromovitý (*Colutea arborescens*) a jarabina mukyňová (*Sorbus aria*).

V spoločenstvách bučín sa okrem hraba obyčajného (*Carpinus betulus*) vyskytuje aj javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor mliečny (*Acer platanooides*), brest horský (*Ulmus glabra*) a lipy (*Tilia cordata*, *T. platyphyllos*).

LESY CHKO CEROVÁ VRCHOVINA

EURÓPSKA ÚNIA

Investícia do Vašej budúcnosti

op | žp

Publikácia bola vydaná v rámci projektu „Vypracovanie pilotného programu starostlivosti o NP Veľká Fatra, NP Muránska planina a CHKO Cerová vrchovina v súlade s prehľadným plánovaním chránených území“, ktorý je spolufinancovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Životné prostredie.

Dubovo-cerové lesy, Hostice, foto: D. Kováč

Z územia Cerovej vrchoviny sú udávané lokality všetkých 9-tich domácich druhov dubov. Vysoké zastúpenie majú dub cerový (*Quercus cerris*), dub zimný (*Quercus petraea* agg.), menej sa vyskytuje dub letný (*Quercus robur* agg.). Na exponovaných lesostepných lokalitách sa vyskytujú okrem dubu cerového aj dub plstnatý (*Quercus pubescens*), dub žltkastý (*Quercus dalechampii*) a dub jadranský (*Quercus virgiliana*). Údaje o výskyte ostatných druhov v našej oblasti – dub mnohoplodý (*Quercus polycarpa*), dub sivozelený (*Quercus pedunculiflora*) a dub balkánsky (*Quercus frainetto*) sú sporadické, výskum v tejto oblasti nebol realizovaný.

Bučiny pod Pohanským hradom, foto: archív SCHKO CV

LESNÉ BIOTOPY ZASTÚPENÉ V CHKO

DUBOVÉ A ZMIEŠANÉ DUBOVÉ LESY

Dubové lesy sú v CHKO reprezentované viacerými typmi biotopov. Najvyšší podiel má biotop Ls3.4 Dubovo-cerové lesy (91M0) s dominantným zastúpením duba cerového a prímiesou duba zimného. Na najextrémnejších lokalitách – PR Ostrá skala, PP Zaboda, NPR Steblová skala, PP Belinské skaly, NPR Pohanský hrad (Tilič), Šiator, Lazy, Monica, Bagova skala a Biríň sa vyskytuje biotop Ls3.1 Teplomilné panónske dubové lesy (91H0'), v ktorých je na bazaltovom a andezitovom podloží zastúpený najmä dub cerový, dub zimný, dub žltkastý, dub jadranský a dub plstnatý, ktorý má väčšie zastúpenie na pieskovcoch. Tieto lokality sú floristicky veľmi bohaté, stromová vegetácia je rozvoľnená, nízkeho až krovitého vzrastu. Ls3.5 Sucho a kyslomilné dubové lesy sú zastúpené len mozaikovite, v malých fragmentoch.

Lesostep na Bagovej skale, foto: D. Kováč

Staršie dubové lesy sú biotopom pre európsky významné druhy chrobákov roháč obyčajný (*Lucanus cervus*), fuzáč veľký (*Cerambyx cerdo*), z vtákov dateľ prostredný (*Dendrocopos medius*), včelár lesný (*Pernis apivorus*), muchárik bielokrký (*Ficedula albicollis*), z cicavcov kuna lesná (*Martes martes*), mačka divá (*Felis silvestris*) a lesné druhy netopierov.

BUKOVÉ A ZMIEŠANÉ BUKOVÉ LESY

Vysoký podiel lesného biotopu Ls5.1 Bukových a jedľovo-bukových kvetnatých lesov (9130) a biotop Ls5.2 Kyslomilných bukových lesov (9110) v plošne malom zastúpení, je výskytom viazaný hlavne na severné expozície, pôdy sú často plytké až skeletnaté s vyšším sklonom.

Bučina, Tachty, foto: Cs.Balázs

K dominantnému zastúpeniu buka lesného pristupuje hrab obyčajný, duby, javor mliečny, javor horský, lipy. Najviac zastúpené sú rovnoveké porasty bez výraznejšej štruktúry a v prevažnej väčšine týchto lesov chýba spodná etáž.

Z európsky významných druhov chrobákov sa mozaikovite vo vyšších polohách a v starších bukových porastoch vyskytuje fuzáč alpský (*Rosalia alpina*). Z európsky významných vtáčích druhov sú typickými predstaviteľmi dateľ čierny (*Dryocopus martius*), dateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*), žlna sivá (*Picus canus*), bocian čierny (*Ciconia nigra*), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), muchárik bielokrký (*Ficedula albicollis*), z cicavcov kuna lesná (*Martes martes*), mačka divá (*Felis silvestris*) a lesné druhy netopierov.

Fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), Karanč, foto: L. Papáčová

DUBOVO – HRABOVÉ LESY

Vysoké zastúpenie v CHKO majú aj komplexy biotopov dubovo-hrabových lesov. Ls2.2 Dubovo-hrabové lesy panónske (91G0*) majú oproti Ls2.1 Dubovo –hrabovým lesom karpatským bohatšie zastúpenie krovinej etáže. V týchto biotopoch sa najčastejšie stretávame s pre-

Kukučka vencová (Lychnis coronaria), chránený druh v teplomilných dubinách, foto: E.Belanová

línaním sa teplomilných (panónskych) a chladnomilných (karpatských) prvkov flóry a fauny. Predstavujú prechodné spoločenstvá medzi teplomilnými dubovo-cerovými lesmi a bučinami. Prevládajúcou drevinou je dub zimný, v panónskych aj dub letný. V obidvoch typoch biotopov sa duby vyskytujú spoločne s rôznym zastúpením hraba, ktorý miestami dominuje. Vtrúsene sa vyskytuje javor poľný, buk lesný, jarabina brekyňová, čerešňa vtáčia.

Mechúrnik stromovitý (Colutea arborescens), zriedkavý ker teplomilných dubín, foto: M. Péliová

OSTATNÉ LESNÉ BIOTOPY

Výskyt Ls4 Lipovo-javorových sutinových lesov (9180*) je viazaný na svahové sutiny, plošne málo zastúpené, ale pomerne zachovalé. V drevinovom zložení sa okrem javora mliečneho, javora horského lipy malolistej, lipy veľkolistej, uplatňuje najmä buk lesný, hrab obyčajný, dub zimný, sporadické zastúpenie má aj čerešňa vtáčia, jarabina brekyňová a brest horský.

*Lipovo-javorové sutinové lesy, PR Steblová skala
foto: D.Kováč*

Ls1.3 Jaseňovo-jelšové podhorské lužné lesy (91E0*) s výskytom v blízkosti tokov (Gortva, Malý potok, Bukovinský potok, Dechtársky potok, prítoky Mačacieho potoka, Monický potok, Čamovský potok) majú dominantné zastúpenie jelše lepkavej (*Alnus glutinosa*) a bohatšie zastúpenú krovinnú etáž.

V sutinových lesoch je typický výskyt ďatľa bielochrbtého (*Dendrocopos leucotos*), sovy dlhochvostej (*Strix uralensis*). V starších jelšových lesoch je to napr. chrobák plocháč červený (*Cucujus cinnaberinus*). V obidvoch typoch biotopov sa vyskytujú lesné druhy netopierov.

OBHOSPODAROVANIE LESNÝCH POZEMKOV

Lesy v CHKO Cerová vrchovina sú organizačne začlenené do troch lesných hospodárskych celkov (LHC): Jesenské, Fíľakovo a Šafárikovo. Lesné porasty sú obhospodarované v zmysle Programov starostlivosti o lesy (PSoL) na obdobie rokov 2005 – 2016. V roku 2016 budú vyhotovované nové PSoL na obdobie rokov platnosti 2016-2025.

Lesné pozemky sú v obhospodarovaní Lesov SR š. p. B. Bystřica, pozemkových spoločností (urbariátov) a súkromných osôb.

V praxi lesného hospodárstva Cerovej vrchoviny prevažuje maloplošné podrastové hospodárstvo, v rámci ktorého sa pri obnove lesov uplatňujú zvyčajne dve fázy clonného rubu.

Dubové porasty sa začínajú obnovovať približne v 100 až 110 rokoch, bučiny v 90 až 100 rokoch.

Na lesných pozemkoch sa v CHKO nachádza 11 maloplošných chránených území, pričom v 4. stupni ochrany je to približne 20 ha a v 5. stupni ochrany približne 310 ha.

Pohľad na NPR Ragáč z PP Ostrá skala, foto: M.Péliová

ZLEPŠOVANIE STAVU LESNÝCH BIOTOPOV A DRUHOV VIAZANÝCH NA LESNÉ BIOTOPY

Na biodiverzitu (druhovú zastúpenie a početnosť rastlinných a živočíšnych druhov) lesných ekosystémov má okrem vegetačného zloženia lesov významný vplyv aj štruktúra lesa. Iné druhy sa vyskytujú v staršom lese, a iné sú charakteristické pre mladé porasty. Vo všeobecnosti platí, čím má les vyšší vek, tým je jeho druhová bohatosť vyššia. Les predstavuje jedinečné životné prostredie pre rôzne skupiny živočíchov. Biologickú rozmanitosť lesov možno okrem zachovania chránených území s najvyšším stupňom ochrany zvyšovať aj podporovaním štruktúrnych prvkov pri obhospodarovaní lesa.

Ide hlavne o ponechávanie určitého podielu stromov na dožitie (výstavky), ponechávanie odumretej drevnej hmoty (ležanina), zvyšovanie obnovnej doby, zmenšovanie obnovných prvkov. Taktiež je dôležité nevytvárať plošne rozsiahle rovnoveké lesné komplexy a podporovať zastúpenie drevín, čo najbližšie prirodzenému drevinovému zloženiu.

Dutinový strom, foto: archív S CHKO CV

Ak to predstavíme na príklade vtáčieho spoločenstva lesov, tak cca 1/3 vtáčích druhov lesa hniezdi v dutinách stromov. Stromy vhodné pre dutinové hniezdiče sa nachádzajú len v starších lesoch. Zachovanie potrebného (určitého) množstva dutinových stromov – výstavkov aj v mladších porastoch je jedným zo spôsobov zvýšenia druhovej bohatosti lesov.

Jedným z vážnejších ohrození pre pôvodné lesné biotopy a celkovú biodiverzitu v CHKO Cerová vrchovina je expanzívne rozširovanie nepôvodného agáta bieleho. Jeho celkové zastúpenie v lesoch CHKO predstavuje až 14 %. Prioritným cieľom je preto nezvyšovať a udržať jeho plošné zastúpenie v súčasnom rozsahu a na záujmových lokalitách prístup aj k jeho redukcii vhodným spôsobom.

Agát biely (*Robinia pseudoacacia*), severoamerická drevina, foto: M.Péliová

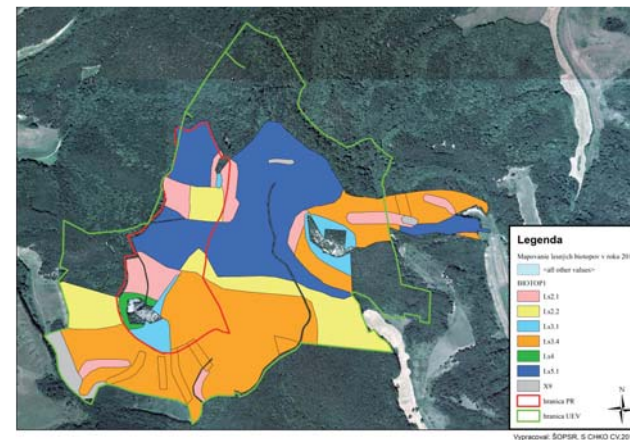
ÚZEMIA NATURA 2000

Ciele ochrany územia sú zamerané hlavne na ochranu a zachovanie priaznivého stavu európsky významných biotopov a druhov. Celková súčasná výmera SKUEV 0357 Cerová vrchovina je 2626,48 ha. V rámci lesných komplexov sa v tomto území v malom zastúpení vyskytujú aj krovinné biotopy, trvinno-bylinné biotopy a skalné biotopy a jaskyne.

PR Steblová skala, foto: M.Péliová

Celé územie CHKO Cerová vrchovina je prekryté chráneným vtáčím územím SKCHVÚ 003 Cerová vrchovina – Porimavie, ktoré bolo vyhlásené vyhláškou MŽP SR č. 30/2008 Z. z.

Mapovanie lesných biotopov, Národné lesnícke centrum Zvolen, r. 2015, okolie PR Steblová skala

Kontaktná adresa

Štátna ochrana prírody
Správa Chránenej krajiny Cerová vrchovina
Železničná 31, Rimavská Sobota
www.sopsr.sk
www.cerovavrchovina.eu

Autori textov: pracovníci S CHKO Cerová vrchovina,

Autori fotografií: archív S CHKO CV

Vydala: © Štátna ochrana prírody SR, Banská Bystrica v roku 2015 v rámci projektu „Vypracovanie pilotného programu starostlivosti o NP Veľká Fatra, NP Muránska planina a CHKO Cerová vrchovina v súlade s prehodnotením chránených území“, ktorý je spolufinancovaný z Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Životné prostredie

Náklad: 3 000 kusov

Foto na obálke: Pohľad na západnú časť CHKO, v pozadí Karanč, PP Zaboda, foto: archív S CHKO CV